

Зміна державного устрою, форми правління, яка відбулася у нашій країні на початку 90-х рр. ХХ ст., зрозуміло, поставила перед українським адміністративним правом нові завдання, головне з яких полягає у тому, що названа галузь права має сприяти утвердженню та забезпеченню реалізації права, свобод та законних інтересів приватних осіб у їх взаємовідносинах з публічною адміністрацією. З огляду на це, правове регулювання методів державного управління суттєвим чином звужується, та витісняється новими інститутами адміністративного права – інститутом адміністративної процедури, інститутом адміністративної послуги, інститутом адміністративного договору тощо. Названі зміни, безумовно, стосуються також і інституту переконання, який до сьогоднішнього дня, не дивлячись ні на що, продовжує досліджуватися на сторінках навчальної та наукової літератури з адміністративного права. Проте з такою ситуацією ми погодитися не можемо. Це пов'язано з рядом причин. По-перше, у сучасній науковій літературі з адміністративного права досить обґрунтовано доводиться думка про те, що українське адміністративне право повинно більш активно трансформуватися з права управлінського у право публічно-сервісне. Такі зміни, як наслідок, призведуть до домінування у предметі адміністративного права не управлінських, а публічно-сервісних відносин, які передбачають не односторонній вплив уповноваженого суб'єкта на підвладний об'єкт, а їх двосторонню взаємодію. Виходячи з цього, використання методів управління у сфері адміністративно-правового регулювання суспільних відносин суттєвим чином буде звужене. По-друге, сутність та зміст заходів переконання свідчить про їх організаційний характер, у зв'язку з чим застосування останніх не може викликати правовідносини між суб'єктами адміністративного права. Таким чином, норми адміністративного права, у кращому випадку, можуть визначати лише права певних суб'єктів на застосування заходів переко-

нання. По-третє, оскільки застосування заходів переконання до учасників правовідносин не викликає правових наслідків, то дії або бездіяльність щодо їх застосування або незастосування не можуть бути предметом контролю з боку адміністративних судів.

На підставі викладеного можна дійти висновку, що за сучасних умов розвитку адміністративного права дії заходів переконання залишається надзвичайно мало місця у його предметі. Можливо саме цим і пояснюється той факт, що у європейській науці адміністративного права питання переконання на сторінках відповідної літератури не досліджуються. Безумовно, ми не закликаємо відмовитися від реалізації усіляких профілактичних або виховних заходів. Навпаки, їх кількість та інтенсивність застосування має бути збільшена. Питання полягає лише у тому, що зазначений інституту має бути виведений за межі вітчизняного адміністративного права і вивчатися представниками науки державного управління.

1. Куйбіда Р. Адміністративний договір: питання законодавства, доктрини і практики / Р. Куйбіда // Вісник Вищого адміністративного суду України. – 2008. – № 3. – С. 27-40.
2. Гнидюк Н. Визначення поняття публічної адміністрації в ACQUIS COMMUNAUTAIRE / Н. Гнидюк // Законодавство України. Науково-практичні коментарі. – 2006. – № 10. – С. 74–77.
3. Советское административное право: Учебник. – М.: Юрид. лит., 1985. – 544 с.
4. Адміністративне право України. Академічний курс: Підруч.: У двох томах: Том 1. Загальна частина / Ред. колегія: В. Б. Авер'янов (голова). – К.: Вид-во "Юридична думка", 2004. – 584 с.
5. Елистратов А.И. Основные начала административного права. / А. И. Елистратов. – М.: Госюриздат, 1914. – 333 с.
6. Цыбулевская О.И. Гуманизм убеждения и принуждения в советском праве / О. И. Цыбулевская // Вопросы теории государства и права: Межведомственный научный сборник. Вып. 8. – Саратов, 1988. – С. 130-140.
7. Ямпольская Ц. А. Об убеждении и принуждении в советском административном праве / Ц. А. Ямпольская // Вопросы советского административного и финансового права. М., 1952. – С. 156-181.
8. Торбяз Т.Н. Соотношение методов убеждения и принуждения в деятельности Советского государства / Т. Н. Торбяз. – М., 1961. – 17 с.
9. Самощенко И.С. Содержание убеждения и принуждения в социалистическом государстве / И. С. Самощенко // Советское государство и право. – 1967. – № 2. – С. 11-19.

Надійшла до редколегії 20.05.10

А. Портнов, д-р юрид. наук

ДЕЯКІ АСПЕКТИ СУТНОСТІ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДОЧИНСТВА

Стаття присвячена питанням визначення поняття конституційного судочинства та структури конституційного процесу.

Статья посвящена вопросам определения понятия конституционного судопроизводства и структуры конституционного процесса.

The article is devoted to the definition of constitutional court proceeding and structure of constitutional process.

Ключові слова: конституційне судочинство, конституційний процес, Конституційний Суд України.

Ключевые слова: конституционное судопроизводство, конституционный процесс, Конституционный Суд Украины.

Keywords: constitutional court proceeding, constitutional process, the Constitutional Court of Ukraine.

У науці конституційного права фундаментальними загальносоціальними та індивідуальними цінностями є права людини, демократія, право і закон, конституціоналізм, правова держава. У правовій державі особливе місце посідає судова влада, що організаційно функціонує у формі системи судів. Судова система постає ефективним елементом у державному механізмі стримувань і противаг, функціонування якої спрямоване на вирішення правових конфліктів, не підміняючи при цьому законодавчу чи виконавчу гілки влади. У контексті дії принципів правової держави гарантом їх реалізації та формування реальної демократії виступає конституційне правосуддя, здійснюване конституційними судами у формі самостійного виду судочинства – конституційного судочинства.

В Україні останнім часом висловлюються думки з приводу того, чи доцільне існування Конституційного Суду України. Вбачається, що поява таких думок зумовлена намаганнями нівелювати роль Конституційного Суду України у державному механізмі стримувань і про-

тиваг. Адже діяльність цього Суду призначена гарантувати верховенство Основного Закону в державі, у зв'язку з чим він наділений повноваженнями, реалізація яких дозволяє вирішити найгостріші правові конфлікти між органами державної влади, забезпечуючи, тим самим, стабільність у державі, законність.

У наукових дослідженнях з конституційного права проблеми становлення конституційного судочинства, його еволюції, побудови ефективного конституційного процесу ще не набули достатнього ступеню вивчення. У цьому напрямі предмет наукового пошуку складали загальні питання конституційної юстиції (Боботов С.В. [1], Гергелійник В.О. [2]), конституційного правосуддя (Вітрук М.В. [3], Селіванов А.О. [4]), конституційного контролю (Комаров В.В. [5], Тацій В.Я., Грошевий Ю.М. [6], Овсепян Ж.І. [7]). Деякі проблеми конституційного судочинства у Російській Федерації аналізувала Назарова І.С. [8].

Таким чином, необхідність вивчення сутності конституційного судочинства, його здійснення

Конституцій-© Портнов А., 2010

ним Судом України зумовлена вкрай недостатнім науковим доробком та потребою гарантування подальшого формування України як правової держави.

Метою статті є визначення поняття конституційного судочинства, структури конституційного процесу, здійснюваного Конституційним Судом України. На підставі сформульованих у процесі здійснення теоретичного аналізу висновків можна буде у подальшому розглянути питання про доцільність системних змін у чинному законодавстві, норми якого регулюють конституційні процесуальні відносини [9].

У наукових дослідженнях застосовуються такі терміни як "конституційне судочинство" [3; 10, С.19], "конституційне провадження" [4, С.15-16]. Зазначається, що конституційне судочинство є послідовним рухом, який складається з ряду стадій, тобто певних частин, об'єднаних у сукупність процесуальних дій, спрямованих на досягнення кінцевої мети (Якубовський Д.О. [11, С.95]). Однак таке визначення є загальним, не відображає специфіки конституційного судочинства і може бути віднесене до будь-якого процесу – цивільного, кримінального, адміністративного тощо. Загальне визначення надає Вітрук М.В., визначаючи конституційне судочинство як форму, спосіб існування, реалізації норм судового конституційного права [3, С.40-41]. Кондратов П.Є. надає більш конкретизоване визначення конституційного судочинства як провадження щодо розгляду та вирішення звернень, які надходять до Конституційного Суду з підвідомчих йому питань [12, С.220-221]. Страшун Б.А. визначає конституційне судочинство як порядок розгляду і вирішення справ у конституційних судах [13, С.392]. У свою чергу, Назарова І.С., досліджуючи сутність конституційного судочинства на прикладі діяльності Конституційного Суду Російської Федерації, пропонує розуміти термін "конституційне судочинство" у широкому та вузькому розуміннях [10, С.19]. Однак дослідниця так і сформулювала загальне поняття конституційного судочинства.

Усі вчені, які вивчали проблеми конституційної юрисдикції взагалі та конституційного судочинства, зокрема, зазначали про те, що конституційне судочинство – це, насамперед, певний процесуальний порядок, предметом якого є конкретна справа.

Разом з тим, умовою і підставою звернення до конституційного суду можна визначити правовий конфлікт – спір про право, звернення щодо тлумачення певної норми конституції чи законодавчого акту тощо. Доцільність визначення предмету конституційного судочинства саме через правовий конфлікт ґрунтується на існуючих теоретичних положеннях щодо змісту правового конфлікту. Так, будь-який соціальний конфлікт, який має хоча б один правовий елемент (правову норму, правовідношення) та завершується юридичним способом називають правовим (юридичним) конфліктом у широкому розумінні [14, С.212]. У сутю юридичному значенні правовий конфлікт безпосередньо пов'язаний із правовідносинами, спорами суб'єктів права з приводу реалізації протилежних інтересів, як правило тих, які стосуються одного предмету спору. Дослідники зазначають про те, що контрольні функції органу конституційної юрисдикції уявляються як механізм вирішення конфліктів конституційного характеру [15], в основі яких лежить розгляд конституційно-правових спорів.

Враховуючи, що конституційне судочинство має процесуальну форму, доцільно вирішити питання про те, чи можна його розглядати як процес. Для цього слід проаналізувати на предмет відповідності ознакам юридичного процесу: 1) виражається у здійсненні операцій з нормами права у зв'язку із вирішенням певних юридичних

справ; 2) здійснюється уповноваженим органом держави на користь зацікавлених суб'єктів права; 3) закріплюється у відповідних правових актах – офіційних документах; 4) регулюється процесуально-процедурними нормами; 5) забезпечується відповідними способами юридичної техніки; 6) є юридичною формою діяльності відповідної гілки державної влади і повною мірою відображає особливості її функціонування; 7) динамічний; 8) характеризує досить складну діяльність відповідних органів державної влади; 9) стадійний; 10) має послідовність стадій [16, С.8; 17, С.908-910; 18, С.40-44].

Однією з перших ознак визначено те, що юридичний процес являє собою розгляд певної юридичної справи, підставою якої є або правопорушення або спір про право [16, С.53]. Підстави конституційного судочинства виділяються з норм статей 150-152 Конституції України [19] та статті 13 Закону України "Про Конституційний Суд України" [20]. Ними є звернення:

- з приводу вирішення питань про відповідність Конституції України (конституційність): законів та інших правових актів Верховної Ради України; актів Президента України; актів Кабінету Міністрів України; правових актів Верховної Ради Автономної Республіки Крим,
- про надання висновків про відповідність Конституції України чинних міжнародних договорів України або тих міжнародних договорів, що вносяться до Верховної Ради України для надання згоди на їх обов'язковість,
- про надання висновку щодо додержання конституційної процедури розслідування і розгляду справи про усунення Президента України з поста в порядку імпічменту,
- про необхідність офіційного тлумачення Конституції України та законів України.

Отже, підставами конституційного судочинства є спір про право або правопорушення (у випадку надання висновку щодо додержання конституційної процедури розслідування і розгляду справи про усунення Президента України з поста в порядку імпічменту). Ці підстави узагальнено можна розглядати як конституційно-правовий конфлікт. Доцільність встановлення додаткової ознаки конституційності ґрунтується на врегульованні підстав конституційного судочинства Конституцією України та конституційним законом.

Конституційно-правовий конфлікт (спір про право або правопорушення) вирішується шляхом здійснення певних операцій із нормами права. Відповідні відносини врегульовані нормами Розділів II і III Регламенту Конституційного Суду України, де визначено процесуальний порядок підготовки матеріалів за конституційними поданнями та конституційними зверненнями до розгляду на пленарних засіданнях Конституційного Суду України [21].

Ще однією ознакою юридичного процесу визначено те, що його правова природа проявляється у юридичному результаті, модель якого визначена у відповідній матеріальній нормі і оформлена у вигляді певного юридичного акту – закону, постанови, рішення суду тощо. Так, під час розгляду справ на пленарних засіданнях Конституційний Суд України приймає рішення, висновки. Актами, які виносяться Конституційним Судом України, є процесуальні ухвали та протокольні ухвали (параграф 54 Глави IX Регламенту Конституційного Суду України).

Про існування окремої юридичної форми діяльності судової гілки державної влади як конституційна юрисдикція, свідчить норма ст.1 Закону України "Про судоустрій України" [22], де встановлено, що судова влада реалізується шляхом здійснення правосуддя у формі цивільного, господарського, адміністративного, кримінального, а також конституційного судочинства.

Наступною ознакою названа динамічність процесу та його спроможність характеризувати досить складну діяльність відповідних органів державної влади, через яку реалізуються їх функції – законодавчі, виконавчі, правоохоронні тощо. Так, статтею 1 Закону України "Про судоустрій України" визначено компетенцію Конституційного Суду України щодо здійснення судочинства, поряд із судами загальної юрисдикції.

Однією з ознак юридичного процесу дослідники називають те, що для деяких його різновидів (цивільного, адміністративного, кримінального) характерне об'єднання низки проваджень, передбачених відповідним процесуальним законодавством [18, С.40-42; 23, С.57]. Однак, для конституційного процесу така ознака навряд може бути виділена. Конституційні процедури регламентовані Розділами II, III Закону України "Про Конституційний Суд України" і стосуються загального процесуального порядку здійснення конституційного судочинства та його особливостей стосовно окремих категорій справ. В той же час, процесуальне законодавство, яке б регламентувало здійснення окремих проваджень у порядку здійснення конституційного судочинства, відсутнє.

Загальною ознакою процесу як юридичної категорії називають стадійність. У найпростішому вигляді стадія юридичного процесу представлена як сукупність однорідних процесуальних дій учасників процесуальних правовідносин, які здійснюються у відносно визначений період часу для досягнення єдиної конкретної процесуальної мети. Стадією юридичного процесу визначено динамічну відносно замкнуту сукупність закріплених чинним законодавством способів, методів, форм, які виражають чи визначають чітко і неухильно здійснення процедурно-процесуальних вимог, що характеризують просторово-часові аспекти процесуальної діяльності і які забезпечують логіко-функціональну послідовність здійснення конкретних дій, спрямованих на досягнення остаточного, матеріально зумовленого правового процесуального результату [16, С.130; 18, С.44].

Ознака стадійності повною мірою характерна для конституційного судочинства. Стадії можна виділити, проаналізувавши норми Закону України "Про Конституційний Суд України", а процедури їх здійснення конкретизовані Регламентом Конституційного Суду України як окремі його структурні складові:

- прийняття конституційних подань та конституційних звернень, відкриття конституційних проваджень (Розділ II),

- розгляд справ Конституційним Судом України (Розділ III).

Виділення саме таких стадій конституційного судочинства ґрунтується на відповідності кожної з них ознакам певної стадії: є частиною визначеної у часі структури, яка складається з об'єктивної логічної послідовності здійснення певного числа дій з прийняття процесуального акту допоміжного або основного призначення; виступає як визначена у часі форма, що наповнена відповідним функціональним змістом, тобто тими вимогами, які пред'являються до учасників процесу та їх дій з метою досягнення останніми матеріально-правового результату, передбаченого правовою нормою [24]; визначає початковий, проміжні та кінцевий етапи розгляду юридичної справи [25, С.115].

Стадія прийняття конституційних подань та конституційних звернень, відкриття конституційних проваджень являє собою певну логічну послідовність процесуальних дій, спрямованих на досягнення конкретного результату – підготовки справи до розгляду. Ця стадія розпочинається прийняттям конституційних подань, конституційних звернень та їх реєстрацією, а

закінчується – оформленням судової справи. Стадія розгляду справи розпочинається внесенням справи на розгляд пленарного засідання в межах строків, визначених статтею 57 Закону України "Про Конституційний Суд України", а закінчується – прийняттям Конституційним Судом України рішення (висновку) та його офіційним оприлюдненням.

Конституційний процес (судочинство) доцільно визначити як окремий вид юридичного процесу, оскільки він має такі особливості, відмінні від судочинства з кримінальних, цивільних та адміністративних справ: 1) підстави визначені Конституцією України та Законом України "Про Конституційний Суд України"; 2) процесуальний порядок реалізації встановлений Законом України "Про Конституційний Суд України" та конкретизований Регламентом Конституційного Суду України, 3) в основу конституційного судочинства покладені не усі основні принципи судочинства з кримінальних, цивільних та адміністративних справ, а лише ті, які реалізуються у особливих формах. Наприклад, такий процесуальний принцип як змагальність обмежений або взагалі відсутній при розгляді окремих категорій справ. Крім того, процесуальні норми, якими регулюється порядок розгляду справ у цивільному, адміністративному, кримінальному процесі, не можуть безпосередньо застосовуватися для розгляду справ Конституційним Судом України, оскільки вони не зовсім відповідають специфіці конституційного провадження.

Проведений аналіз дозволив зробити наступні висновки щодо сутності конституційного судочинства:

- конституційне судочинство являє собою процесуальний порядок розгляду конституційно-правових конфліктів конституційним судом на підставі і у спосіб, визначений нормами конституційного права;

- конституційне судочинство можна розглядати як конституційний процес, тобто комплексну систему взаємопов'язаних правових форм діяльності Конституційного Суду України. Воно має усі ознаки юридичного процесу;

- підставою конституційного судочинства є конституційно-правовий конфлікт – спір про право або правопорушення;

- конституційне судочинство в Україні здійснюється за такими стадіями: 1) прийняття конституційних подань та конституційних звернень, відкриття конституційних проваджень, 2) розгляд справ Конституційним Судом України. Кожна з них визначена Законом України "Про Конституційний Суд України" і конкретизована окремими розділами Регламенту Конституційного Суду України;

- конституційний процес (судочинство) визначається як окремий вид юридичного процесу.

1. Боботов С.В. Конституционная юстиция (сравнительный анализ). – М.: ЕАВ, 1994. – 126 с. 2. Гергелійник В.О. Правові проблеми становлення та функціонування конституційної юстиції в Україні // Автореф. дис. ... к-та юр. наук. – К., 1999. – 18 с. 3. Витрук Н.В. Конституционное правосудие. Судебное конституционное право и процесс. – М.: Закон и право, ЮНИТИ, 1998. 4. Селіванов А.О. Верховенство права в Конституційному правосудді: Аналіз конституційної юрисдикції. – К.; Х.: Акад.прав.наук України, 2006. 5. Комаров В.В. Конституционный контроль: опыт сравнительного анализа (Россия, субъекты Федерации, страны-участницы СНГ и страны Балтии). // Конституционное и муниципальное право. – 1998. – № 1. – С. 48-55. 6. Тацій В.Я., Грошевий Ю.М. Правові засоби охорони Конституції // Вісник Академії правових наук України. – 1995. – № 3. – С 35-42. 7. Овсепян Ж.И. Правовая защита конституций. Судебный конституционный контроль в зарубежных странах. – Ростов-на-Дону: Литература Д, 1992. 8. Назарова И.С. Конституционное судопроизводство // Автореф.дис.к.ю.н. – М.,2003. – 20 с. 9. Конституційний Суд на службі Конституції і суспільства // Голос України. – 2007. – 29 листопада / <http://www.golos.com.ua/article/1196261110.html>. 10. Назарова И.С. Конституционное судопроизводство / Дис.к.ю.н. 12.00.02. – М.: РГБ, 2003. – 165 с. 11. Якубовский Д.О. Конституционный Суд РФ: государственно-правовые аспекты. – М., 1994. 12. Комме-

нтарий к Федеральному конституционному закону "О Конституционном Суде РФ" // Отв. ред. Н.В. Витрук, Л.В. Лазарев, Б.С. Эбзеев. – М., 1996. 13. Конституционное (государственное) право зарубежных стран. В 4 т. Тома 1–2. Часть общая: Учебник / Отв. ред. проф. Б.А. Страшун – 3-е изд., обновл. и дораб. – М.: Издательство БЕК, 2000. – 784 с. 14. Административная деятельность милиции / За заг.редакад. АПрНУ, проф. О.М. Бандурки: Підручник. – Х.: Вид-во НУВС, 2004. 15. Юридическая конфликтология. – М.: ИГП РАН, 1998. 16. Теория юридического процесса/ Под общ. ред. В.И. Горшенева. – Харьков, 1985. 17. Сорокин В.Д. Правовое регулирование: предмет, метод, процесс. – СПб, 2003. 18. Комзюк А.Т., Бевзенко В.М., Мельник Р.С. Административный процесс Украины: Навч. посіб. – К.: Прецедент, 2007. – 531 с. 19. Конституція України // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 1996. – №30. – Ст.141 (зі змінами). 20. Про Конституційний Суд України: Закон України від 16.10.1996

№ 422/96-ВР// Відомості Верховної Ради (ВВР). – 1996. – №49. – Ст.272 (зі змінами). 21. Регламент Конституційного Суду України: Конституційний Суд; Рішення, Регламент від 05.03.1997 // Офіційний вісник України – 1997 р., № 20, стор. 87, код акту 745/1997. 22. Про судоустрій України: Закон України від 07.02.2002 № 3018-III // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2002, N 27-28, ст.180 (зі змінами). 23. Кузьменко О.В. Теоретичні засади адміністративного процесу: Монографія. – К., 2005. 24. Бенедик І.В. Понятие и соотношение логических и функциональных стадий в юридическом процессе // В сб. Процессуальные вопросы повышения эффективности правового регулирования социалистических общественных отношений. – Ярославль, 1981. – С.28-29. 25. Русско-украинский словарь терминов по теории государства и права. Учебное пособие. – Рук.авт.кол. Н.И. Панов. – Х., 1993.

Надійшла до редколегії 20.05.10

I. Котюк, д-р юрид. наук

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО РОЗУМІННЯ ПОНЯТЬ "ТОТОЖНІСТЬ" ("ІДЕНТИЧНІСТЬ") ПОТРЕБУЮТЬ ПЕРЕГЛЯДУ

На основі критичного аналізу традиційного розуміння тотожності автор обґрунтовує якісно новий підхід у розумінні її загальнонаукового та юридичного змісту.

На основі критического аналізу традиційного розуміння тотожності автор обґрунтовує якісно новий підхід до розуміння її загальнонаукового та юридичного змісту.

The author of the article gives critical analysis of the traditional understanding of identification and proposes a new approach to the understanding of its scientific and legal contents.

Ключові слова: тотожність, ідентичність.

Ключевые слова: сходство, идентичность.

Key words: similarity, identity.

Внаслідок прояву всезагального принципу взаємозв'язку і взаємозумовленості явищ об'єктивного світу найрізноманітніші об'єкти в процесі взаємодії відображаються один в одному. Наслідком такого відображення є різноманітні сліди, завдяки яким й існує принципова можливість з'ясувати якими об'єктами вони залишені, а дослідження, спрямовані на розв'язання таких питань, називаються ідентифікаційними. За допомогою таких досліджень розв'язуються й пізнавальні завдання у сфері судочинства, і, зокрема, з'ясовуються питання: "Чи саме цю особу бачили на місці події?", "Чи саме ця особа залишила свої сліди на конкретних об'єктах?", "Чи саме з цієї зброї випущена куля, що вилучена з тіла вбитого?" тощо. А оскільки такі дослідження здійснюються на основі методів, науки криміналістики, то їх називають криміналістичними ідентифікаційними дослідженнями (криміналістичною ідентифікацією).

Характерним прикладом розуміння тотожності у юриспруденції можуть слугувати такі міркування: під тотожністю мається на увазі насамперед співвідношення двох або кількох предметів, або співвідношення предмета, що перебуває в одному положенні (стані) з цим же предметом, який знаходиться в іншому положенні (стані). Таке співвідношення характеризується тим, що порівнювані предмети цілком однакові за своїми ознаками, що між ними немає ніяких відмінностей, що вони в усіх складових, елементах своїх цілком збігаються, що це, власне, один і той же предмет. Таке співвідношення кількох предметів можна назвати зовнішньою тотожністю, а одного й того ж предмета, в різних його положеннях (станах) – внутрішню тотожність. Внутрішньою тому, що досліджуючи чи встановлюючи це співвідношення немає необхідності виходити за межі одного, даного предмета, а зовнішньою тому, що досліджуючи чи встановлюючи це співвідношення, не можна обмежитися одним предметом і приходиться мати справу з іншим предметом, що лежить поза межами даного предмета. Але, як в тому, так й в іншому разі ми, в результаті приходючи до того, що порівнювані предмети тотожні, визнаємо лише існування одного предмета. При цьому поки в точності не відомо, чи є тотожними ці предмети, ми маємо на увазі дві величини – а в результаті приходимо до того, що це одна величина [7, с.32–33].

Незважаючи на те, що наведені міркування ілюструють розуміння сутності тотожності в донауковий період розвитку теорії криміналістичної ідентифікації, по сьогоднішній день щоденно і у повсякденному житті, і у практиці судочинства, і у науковій літературі постійно робляться висновки про тотожність одного об'єкта, тотожність двох об'єктів, тотожність багатьох об'єктів [26, с.232], про тотожність сліда об'єкту [12, с.14], про рівність об'єкта самому собі [2], про тотожність з собою, про те, що у неорганічній природі тотожності як такої в дійсності не буває [29, с.529] тощо. Від простоти тотожності предмета з самим собою відрізняють й окрему тотожність [8, с.39], за якої роблять висновок, що досліджуваний об'єкт належить до того ж роду, виду, типу, сорту тощо, до якого належить й ряд інших предметів, які являють собою певний клас або групу [15, с.65]. При цьому оперують не тільки такими поняттями як "тотожність" та "ідентичність", а й такими як "однаковість", "рівність", "подібність", "схожість". І хоча такий підхід є помилковим, на це як правило ніхто не звертає уваги, що й зумовлює необхідність його критичного переосмислення. Адже, ще Арістотель зазначав, що особи, які починають обговорювати якесь питання, повинні спочатку дійти згоди щодо використовуваних понять, щоб обидва співрозмовники розуміли під ними одне й те ж [1, с.187].

А при аналізі означених понять слід враховувати, що походження терміна "ідентифікація" пояснюється по-різному: від латинських *idem* – той самий та *facere* – робити [11, с.189], від середньолатинського *identificare* – ототожнювати [18, с.183], від пізньолатинського *identifico* – ототожнюю [3, с.39]. Зазначені розбіжності зумовлені тим, що в основі слова "ідентифікація" латинські *idem* (*is* + *-dem*) – "той самий", "той же", "один і той же" та *facere* – "робити", "здійснювати" [10, с.412, 486]. Від *idem*, яке у складних словах набуває форми *ident(i)-*, в процесі розвитку латинської мови виникли середньолатинське *identicus* – ідентичний, тотожний; *identificare* – ідентифікувати, ототожнювати та пізньолатинське *identitas* – ідентичність, тотожність [21, с.549]. Ці слова з французької мови (хоча не виключається, що вони запозичені й з німецької [30, с.10–11]), проникли в українську та російську мови. І як наслідок тут викорис-